

УДК 339.9+331.5:336.5

В. Г. Панченко,
д. е. н., Маріупольський державний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5578-6210>
Ю. В. Пінчук,
магістр з товарознавства та експертизи в митній справі
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-0488-0585>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.10.68

РОЛЬ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ ЕКСПОРТУ В ІНДУСТРІАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ АЗІЙСЬКИХ КРАЇН)

V. Panchenko,
Doctor of Economic Sciences, Mariupol State University
Y. Pinchuk,
Master in Commodity science and expert examination in customs

THE ROLE OF EXPORT PROMOTION POLICY IN INDUSTRIAL DEVELOPMENT (BASED ON THE EXAMPLE OF ASIAN COUNTRIES)

Мета статті полягає у визначенні специфіки реалізації політики стимулювання експорту як складової заохочення індустріального розвитку в обраних азійських країнах. Встановлено, що визначення дієвого механізму, за допомогою якого країни, що ставлять за мету досягнення індустріального розвитку, а відтак намагаються збалансувати вигоди від відкритості та нарощення експортного потенціалу, так і залишилось предметом для численних дискусій, адже кожен досвід є унікальним. Було встановлено, що: (1) стратегія розширення попиту за рахунок нарощення експорту дозволяє подолати залежність від обмеженого потенціалу внутрішнього ринку; (2) стратегія поміркованого імпортозаміщення передбачає поступове нарощення присутності національних виробників в ринкових нішах, вже зайнятих імпортною продукцією, а зниження витрат за рахунок нових порівняльних переваг і нової спеціалізації може призвести до подальшого сукупного збільшення частки експортного ринку; (3) стратегія нарощення експорту в умовах загострення іноземної конкуренції та в умовах технологічного розвитку може призвести до зростання продуктивності, яке неможливо отримати за рахунок обмеженого потенціалу внутрішнього ринку; (4) стратегія просування експорту передбачає модернізацію виробництва, що відповідає міжнародним стандартам, а відтак підвищення продуктивності із поступовою інтеграцією в глобальні ланцюги створення вартості; (5) стратегія експортної експансії передбачає виважений контроль за витратами, що дозволяє отримувати цінові переваги; (6) експортоорієнтована стратегія розвитку збільшує надходження іноземної валюти, що, в свою чергу, уможливує нарощення високотехнологічного імпорту для модернізації національної виробничої бази; (7) динамічно зростаюча віддача від ефекту масштабу, зміна структури експорту (особливо в Малайзії, Таїланді та Індонезії, де на початковому етапі переважав сировинний експорт) позитивно впливали на темпи економічного зростання; (8) експортоорієнтована стратегія стимулює більший притік ПІІ порівняно із політикою імпортозаміщення; (9) геополітичні чинники детермінують відмінності в інтенсивності притоку ПІІ в азійському регіоні.

The purpose of the article is to determine the specifics of the implementation of the export promotion policy as a component of encouraging industrial development in selected Asian countries. Post-war growth in East Asia played a huge role in world economic history also because the developing countries in the region successfully industrialized, becoming among the leading exporters of manufactured goods. The East Asian model of economic system was built on the special role of the state and its relationship with the private sector, corporate ownership and control. But the policy of promoting exports and import substitution has become important for the implementation of industrial development. China's industrial transformation and industrial modernization is the process of transition to a new type of industrialization and urbanization. The meaning of China's new industrialization can be summarized as the implementation of the dual upgrading of the industrial chain and value chain in the global production sharing system. The Export Processing Zone emerged as trade in processed products grew rapidly in the 1990s. Centralized processing greatly facilitated movement through the supply chain and contributed to increased exports. Having identified economic development as the main national task, the state sought to concentrate limited financial, material and human resources in strategically important sectors that became leaders in growth and structural modernization. In South Korea and Taiwan, in close cooperation with national private companies, the government was able to create and develop a wide range of manufacturing industries, including technologically advanced heavy industries, that became highly competitive in world markets.

Economic development and export promotion in Asian countries have been facilitated by the creation of special zones: (1) tax-free zones and free ports, which are used to facilitate (external) trade, improve refinancing opportunities for enterprises and increase the attractiveness of these zones for foreign and domestic investment; (2) import or export processing zones that favor the production and processing of imported and exported goods; (3) enterprise zones (zones of free economic activity), created as an instrument of regional policy; (4) free banking and insurance zones created to enhance the international competitiveness of local banks and insurance companies, as well as to improve the transfer of know-how and the dissemination of technical knowledge; (5) technological zones (technopolises) are scientific-industrial complexes in which new types of goods are developed and introduced into commercial use.

It was found that, regardless of the announced strategic goals, free economic zones in China and the Republic of Korea, as well as in Malaysia, aimed to attract more high-quality enterprises with foreign investment, and to attract foreign investment they used the introduction of attractive tax incentive policies. The entire process of import substitution can be divided into two historical phases. The first phase of import substitution includes the production of technically simple consumer goods for short-term use. The second brings to the fore the production of durable consumer goods, as well as necessary means of production.

The motives for pursuing industrial policy are identified: (1) strategic support for certain sectors of the economy or individual enterprises (development of national "champions", support for a young industry; (2) development of transport and infrastructure; (3) support for science and education; (4) stimulation of innovation; (5) creating institutional prerequisites for the development of competitive industries; (6) accelerating the pace of economic growth. In China and the Republic of Korea, the key task of strategic support for a particular industry, regardless of whether this process is the cultivation of a national "champion", support for a young industry or the development of a strategic sector. economics is: (1) determining the basic strategic principles of development; (2) developing tools (development strategy, government order); (3) coordinating a large number of economic agents.

In a global world, with constantly changing conditions and influencing factors, import substitution and export promotion strategies can be complementary. Import substitution can be considered as a prior strategy for stimulating exports, with a consistent system of relationships between them, and under certain conditions the above-mentioned strategies can be implemented along the way. It should be noted that both strategies are incompatible with free trade policies through the effect of price distortion and cost structure. The main goal of both import substitution and export promotion policies is to move away from specialization based on comparative advantage in favor of protecting and promoting specific individual industries in order to gain long-term competitive advantages in the process of industrialization.

Ключові слова: економічний розвиток, модернізація, торговельна політика, митна політика, індустріальна політика, лібералізація, протекціонізм, податкова політика, вільна економічна зона, зона експортної переробки, стимули, пільги, експорт, імпорт, ПІІ, Китай, Південна Корея, Малайзія, Тайвань, азійські країни, міжнародна конкуренція, міжнародна торгівля, регулювання, глобальні ланцюги створення вартості.

Keywords: economic development, modernization, trade policy, customs policy, industrial policy, liberalization, protectionism, tax policy, free economic zone, export processing zone, incentives, benefits, export, import, FDI, China, South Korea, Malaysia, Asian countries, international competition, international trade, regulation, global value chains.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аналіз дієвої практики індустріалізації вказує на те, що саме експортна орієнтація, а не лібералізація торгівлі є критично важливою для

реалізації успішної політики економічного розвитку. Історично політика експортної експансії прискорює економічне зростання в усіх країнах, де вона адаптується. Водночас зростання

Таблиця 1. Хронологія змін в торговельній політиці в обраних країнах

Індонезія	Республіка Корея	Малайзія	Китай	Таїланд	Сінгапур
1948-1966 Політика економічного націоналізму; націоналізація голландських компаній	1961-1973 Початкове нарощення експортного потенціалу	1950-1970 Експорт природних ресурсів	1953-1957 Політика імпортозаміщення	1955-1970 Експорт природних ресурсів	1959-1964 Трудомістке імпортозаміщення
1967-1973 Часткова лібералізація торгівлі	1973-1979 Вибіркове просування експорту продукції важкої й хімічної промисловості	1971-1985 Імпортозаміщення і просування експорту через Зони експортної переробки/Експортні переробні зони	1958-1972 Просування експорту	1971-1980 Імпортозаміщення	1967-1973 Просування працевітного експорту
1974-1981 Нафтовий бум	1980-1990 Поступова лібералізація торгівлі і менша селективність у виборі експортно-орієнтованих галузей	1986-1995 Поступова лібералізація торгівлі і заохочення експорту	1973-1976 Політика форсованої індустріалізації	1980-1995 Просування експорту і поступова лібералізація торгівлі	1973-1984 Модернізація і диверсифікація структури експорту
1986-1998 Поступова лібералізація торгівлі і заохочення експорту	1990-1998 Торговельна лібералізація і високо-технологічний експорт	-----	1981-по т.ч Високо-технологічна індустріалізація	-----	1985-т.ч. Просування високо-технологічного експорту і стимулювання експорту послуг

Джерело: [14].

експорту призводило до економічного розвитку лише в тих країнах, де аграрний сектор демонстрував щонайменше помірну продуктивність, а уряд впроваджував реформи економічної модернізації та диверсифікації, створюючи відповідні інституційні умови, що сприяли інноваційному розвитку та адаптації у виробництво технологічних вдосконалень, зростанню інвестицій в інфраструктуру та транспортні мережі, використовуючи потенціал внутрішнього ринку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню ролі ресурсних та інституційних факторів у стимулюванні економічного розвитку присвячено дослідження К. ААбдуллахі та Дж. Пхірі [1], М. Гріффітс [1], Р. Абханкьяра [2], М. Бу [3], Дж. Чайлдс [4]. Б. Кліфт і К. Волл [5] відзначили роль політики економічного патріотизму в стимулюванні економічного процвітання, що відзначається Р. Деліосом [6] як вирішальний фактор набуття Китаєм ознак індустріального розвитку. Дж. Ішам, М. Вулкок, А. Прітчетт, Г. Басбі [7] відстоювали важливість ресурсного забезпечення розвитку експортноорієнтованих галузей, тоді як Т. Гілфа-

сон і Г. Зоєга [8] надають першість інституційному супроводу розвитку. Ч. Секкі і А. Беладонна [9], Ю. Кіндзерський [10; 11; 12] дослідили особливості реалізації структурної політики як складової політики індустріальних трансформацій. Інституційні пастки розвитку розкрили А. Пан, С. Фенг, Х. Ху і Й. Лі [13] і Дж. Стадвелл [14]. Політику експансії зовнішніх ринків О. Іващенко [15], Н. Резнікова [16; 17; 18] і О. Булатова [18] розглядають як важливий чинник глобального домінування.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає у визначенні специфіки реалізації політики стимулювання експорту як складової заохочення індустріального розвитку в обраних азійських країнах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом XIX і XX століть державна політика сприяння динамічному розвитку порівняльних переваг уможливила проходження всіх етапів індустріалізації країн, що нині відносяться до групи країн із передовою економікою. Зміна позицій країн в міжнародному поділі праці вимагала послідовних змін у міжнародній торго-

Таблиця 2. Характеристика індустріальної політики в обраних азійських країнах

Політика/Країна	Республіка Корея	Тайвань	Сінгапур
Підтримка молодих галузей	Активна, масштабна	Активна, масштабна	Відсутня
Просування експорту	Активна, масштабна	Активна, масштабна	Масштабне, здебільшого непряме
Розвиток державних корпорацій (корпорацій за участю держави) у виробничому секторі	Потужний в окремих секторах економіки, здебільшого секторах стратегічного значення	Потужний в ключових секторах економіки	Потужний в капітало-надлишкових індустріях
Створення великих компаній в приватному секторі	Активне, масштабне	Більшість великих компаній вже належали до категорії державних підприємств	Більшість великих компаній вже були або державними підприємствами, або ТНК
Фокус на розвиток малих і середніх підприємств	Помірковане просування	Просування каналами стимулювання державних інвестицій в R&D та інфраструктурні проекти	Помірковане просування
Корпоративна реструктуризація приватного сектору	Масштабне застосування	Помірне застосування	Часткове застосування
Залучення ТНК	Не заохочувалось за винятком обмежених обраних секторів	Не заохочувалось за винятком обмежених обраних секторів	Масштабне залучення
Стимулювання розвитку НДДКР	Під керівництвом приватного сектору	Під керівництвом державного сектору	Під керівництвом державного сектору
Особливості імплементації політики	Республіка Корея	Тайвань	Сінгапур
Централізована координація політики	Потужна координація	Потужна координація	Потужна координація
Поглиблення взаємодії уряду та приватного сектору	Несистематична	Поміркована	Незначна роль місцевого приватного сектору
Зростання ролі асоціацій приватного сектору	Зростання ролі під керівництвом уряду	Зростання ролі під керівництвом уряду	Незначна роль місцевого приватного сектору

Джерело: укладено за [14; 26; 27; 28].

вельній та комерційній політиці, спрямуванні державних інвестицій та політиці державних стимулів. На кожному етапі індустріалізації пріоритетним був захист молодих галузей із числа ключових секторів економіки, а потому він був замінений системою стимулів для створення конкурентоспроможної експортної структури промисловості [19—22]. Хоча Республіка Корея й Тайвань свого часу проводили політику імпортозаміщення, економічне зростання, досягнуте ними, було результатом реалізації експортоорієнтованої політики. На відміну від латиноамериканських країн, при впровадженні принципів селективної промислової політики, вони вдавались до використання кількісного контролю в більшій мірі, ніж тарифної політики та політики ефективних обмінних курсів в рамках політики конкурентних девальвацій (див. Табл. 1).

Фактично, їм вдалося одночасно підтримувати стимули для нарощування експорту і проводити вибіркоче заміщення імпорту [23—25]. По суті, кількісні обмеження імпорту створювали захищений внутрішній ринок для експор-

терів, що було одним із інструментів механізму стимулювання розвитку експортоорієнтованих секторів економіки. В Республіці Корея у період 1967—1973 років в переліку заборонених для імпорту товарів налічувалось понад 15 000 позицій [14, с. 173].

В Тайвані кількісні обмеження імпорту були визначені не тільки за групами товарів, але й за країнами походження, причому більшість трудомістких імпортованих товарів з інших країн, що розвиваються, були заборонені, з тим щоб захистити молоді галузі від іноземної конкуренції. Основна відмінність між другою фазою імпортозаміщення у галузях важкої промисловості, зокрема, у хімічній, в країнах Східної Азії та в країнах Латинської Америки полягала в тому, що з самого початку підприємства важкої та хімічної промисловості Східної Азії мали експортувати левову частку їхнього виробництва. Захист був знятий з важкої та хімічної промисловості лише через 7 років після того, як вони набули безапеляційних ознак конкурентоспроможності на зовнішніх ринках.

Імпортозаміщення та експортна орієнтація розглядаються як дві альтернативні стратегії індустріалізації. Країни Східної Азії зазвичай поєднують елементи як імпортозаміщення, так і експортної орієнтації (див. Табл.2). Перш ніж приступити до експортно-орієнтованого виробництва у 1970-х роках, орієнтованого на електроніку та текстиль, Малайзія у 1957—67 роках зосередилася на імпортозаміщенні. У 1981 році країна розпочала ще один раунд імпортозаміщення з акцентом на галузях важкої промисловості, за яким із середини 1980-х років послідувала фаза експортноорієнтованого розвитку із упором на розвиток вітчизняних технологій.

Таїланд вдавався до обмеження імпорту з метою захисту національної промисловості, зокрема, з метою захисту автоскладальної промисловості був повністю заборонений імпорт нових та уживаних автомобілів. Крім того, було обмежено ввезення будівельних матеріалів (сталевих прутків та цементу), цукру, столового срібла для готелів, сантехніки, кормів для тварин, низки сільськогосподарських та продовольчих товарів. Кількість впроваджених в Кореї обмежень на імпорт значно перевищувала показники в Таїланді, де вже у 1980 році обмеження на імпорт не перевищували позначку у кілька відсотків. У Кореї контроль над імпортом посилювався на початку 1960-х років, і протягом приблизно десяти років, починаючи з середини 1960-х років, коефіцієнт лібералізації імпорту (частка імпортової продукції, що не потребує дозволів на ввезення), становив 50 % [14, с. 162]. На етапі поступової лібералізації торгівлі, що впроваджувалась корейським урядом, частка імпортової продукції, що не потребувала дозволів на ввезення, зростала: до 70 % до початку 1980-х років, 90 % до середини 1980-х років і 95 % до 1990-их років. Хоча в цей час корейський уряд просував лібералізацію імпорту, контроль над імпортом із Японії він зберігав. Ще на початку 1990-их років імпорт близько 250 товарів (зокрема, автомобілі, телевізори, відеокамери та різні електроприлади) з Японії був заборонений, а ще 490 товарів не заохочувалися до ввезення. Приводом для впровадження такої селективної політики по відношенню до Японії стало те, що Республіка Корея не повинна була імпортувати товари з країни, у торгівлі з якою зафіксовано великий торговий дефіцит.

Фактично, лише власникам ліцензій, які надавав корейський уряд, було дозволено імпортувати товари в Республіку Корея. Перші ліцензії на торгівлю із південно-корейськими

компаніями японські компанії отримали лише у лютому 1993 року, і вони призначалися лише для експорту товарів із Республіки Кореї. Ще одним обмежувальним заходом стали мінімальні експортні вимоги для імпортерів. Республіка Корея потерпала від дефіциту поточного рахунку платіжного балансу приблизно до 1978 року, і уряд чинив тиск на імпортерів, щоб вони інвестували у розвиток національної промисловості частину заробленої іноземної валюти.

Попри розповсюджений міф про те, що успішний індустріальний розвиток Сінгапуру є результатом реалізації політики невтручання, практика засвідчує інше: насамперед у секторах, які вважались критично важливими, уряд Сінгапуру створив державні підприємства (так звані корпорації, пов'язані з державою, скорочено GLC), а не заохочував ТНК. Всесвітньо відома авіакомпанія Singapore Airlines є державним підприємством, а такі галузі, як суднобудування та телекомунікації, також контролювались державними підприємствами, у результаті чого утворився потужний сектор державних підприємств. Наприклад, у період з 1970 по 1990 рік частка державного сектора у валовому накопиченні основного капіталу в Республіці Корея становила близько 10 %, тоді як відповідний показник у Сінгапурі перевищував 30-36 % у 1960-і роки, 27 % у 1970-ті роки і 30% у 1980-ті роки. Прикметно, що майже всі великі компанії у Сінгапурі, які не є дочірніми компаніями БНП (тоді — ТНК), є державними підприємствами. При цьому впровадження дружньої політики по відношенню до ТНК не означало, що Сінгапур потурав політиці невтручання. Замість того, щоб не втручатися у ПІІ та дозволяти ТНК вирішувати, що робити, уряд Сінгапуру старанно працював над залученням ПІІ до певних сфер, що вважались важливими для країни, шляхом інвестування у розвиток відповідної інфраструктури, у розвиток ринку праці, а також внесення змін до митної політики і бюджетно-податкової політики, надаючи пакет фінансових стимулів у разі зацікавленості в пропонованих проєктах. При цьому уряд Сінгапуру впроваджував по відношенню до населення схеми примусового заощадження та масштабні програми державного житлового будівництва в умовах державної власності на землю.

Індонезія заохочувала іноземні інвестиції із 1967 року, ухваливши "Закон №1 про прямі іноземні інвестиції (ПІІ)", який містив закритий список для ПІІ. Уряд також надав податкові пільги (до п'яти років податкових канікул та

додаткові п'ятирічні податкові канікули для реінвестування чистого прибутку та дивідендів, а також акцизи на засоби виробництва) інвесторам з метою стимулювання створення переробних виробництв, продукція яких могла б конкурувати на зовнішніх ринках. У 1968 році Індонезія видала "Закон № 6 про внутрішні інвестиції". Як і у "Законі № 1", національні приватні компанії отримали податкові пільги. На перший погляд, зазначені Закони про інвестиції напряму не пов'язані із забезпеченням системи експортних стимулів. Проте у цієї політики було чітке цілепокладання: експортній експансії мало передувати задоволення внутрішнього попиту і реалізація політики імпортозаміщення. На початку 1970-х років арабо-ізраїльські конфлікти на Близькому Сході призвели до ембарго ОПЕК на видобуток нафти. Зростання цін на продукти нафтопереробки принесло значні доходи країнам-експортерам нафти, до числа яких відносилась й Індонезія. Отримання непередбачених валютних доходів від експорту нафти фактично дестимулювало ініціативи із імпортозаміщення (чому сприяло укріплення національної валюти, що робило імпорт більш доступним) і змінило підхід уряду Індонезії до сприйняття ролі іноземних інвестицій: з тих пір вони почали сприйматись виключно як одне із альтернативних джерел капіталу. Втім вже після 1982 року, коли ціни на нафту були стабілізовані, що вплинуло на притік валюти, уряд Індонезії був змушений погодитись на політику дерегуляції та лібералізації. З 1985 по 1987 рік було видано низку постанов про заохочення й підтримку інвестицій. Одними із найважливіших з них були пакети дерегуляції для галузей автомобілебудування, машинобудування та електроустаткування (запроваджені в січні 1987 р.), для гірничодобувної промисловості, сільського господарства та охорони здоров'я (запроваджені у червні 1987 р.). Уряд також знизив імпортне мито на деякі товари, включаючи текстиль та сталь. Щоб прискорити експорт, відповідно до Постанови уряду № 22 у 1986 році було створено Митну зону (англ. Bond Zone). Компанії, що працювали у цій зоні, отримали різні податкові та митні пільги для підтримки своєї експортної діяльності, адже митна зона передбачала: відсутність ввізного мита та відсутність податку на додану вартість; скасування податку з продажу предметів розкоші; звільнення від сплати акцизу при ввезенні товарів або матеріалів для переробки та при ввезенні підакцизних товарів для подальшої переробки; спрощення ввезення машин. Це впевнено засвідчило, що

Індонезія змінює свою політику імпортозаміщення на політику, орієнтовану на стимулювання експорту. Головні пільги передбачали несплату митних платежів на території зони, до того моменту поки не буде вирішено постачати переупаковані чи додатково перероблені товари на митну територію країни. Крім того, на продаж було виставлено пакет державних акцій деяких великих держпідприємств, включаючи РТ Telkom (ДП телекомунікацій), РТ Indosat (ДП супутникового оператора), кількох державних банків, виробників цементу, телекомпанії та газової компанії. У 1993 році було впроваджено нову форму окремої зони експортної переробки — Порт ввезення експортної продукції (Entrepot Produksi Tujuan Ekspor або EPTE). Експортоорієнтована політика в Індонезії стала тригером економічного зростання [14, с. 111—187].

Прикметно, що країни Східної Азії сповідували вибірковий підхід до ПІІ як інструменту досягнення цілей своєї промислової політики. Республіка Корея та Тайвань запроваджували методи для використання ресурсів багатонаціональних підприємств (БНП) без входження в їх капітал: це як ліцензування технологій, управлінська та технічна допомога з боку японських компаній, таких як Nippon Steel та Kawasaki Shipbuilding для створення галузей світового масштабу. Республіка Корея та Тайвань також широко використовували спеціальні економічні зони (СЕЗ) і зони експортної обробки (ЗЕП) з метою залучення ПІІ для нарощування експортного потенціалу, але за умови локалізації виробництва. Уряд Китаю на всіх рівнях та у всіх сферах активно пропонував потенційним іноземним інвесторам перенести своє виробництво до Китаю, використовуючи такі стимули, як податкові канікули у вільних економічних зонах (ВЕЗ) та промислових парках.

Визначення дієвого механізму, за допомогою якого країни, що ставлять за мету досягнення індустріального розвитку, а відтак намагаються збалансувати вигоди від відкритості та нарощення експортного потенціалу, так і залишилось предметом для численних дискусій, адже кожен досвід є унікальним. Тим не менш очевидні і спільні риси: (1) стратегія розширення попиту за рахунок нарощення експорту дозволяє подолати залежність від обмеженого потенціалу внутрішнього ринку; (2) стратегія поміркованого імпортозаміщення передбачає поступове нарощення присутності національних виробників в ринкових нішах, вже зайнятих імпортною продукцією, а зниження витрат

за рахунок нових порівняльних переваг і нової спеціалізації може призвести до подальшого сукупного збільшення частки експортного ринку; (3) стратегія нарощення експорту в умовах загострення іноземної конкуренції та в умовах технологічного розвитку може призвести до зростання продуктивності, яке неможливо отримати за рахунок обмеженого потенціалу внутрішньому ринку; (4) стратегія просування експорту передбачає модернізацію виробництва, що відповідає міжнародним стандартам, а відтак підвищення продуктивності із поступовою інтеграцією в глобальні ланцюги створення вартості; (5) стратегія експортної експансії передбачає виважений контроль за витратами, що дозволяє отримувати цінові переваги; (6) експортоорієнтована стратегія розвитку збільшує надходження іноземної валюти, що, в свою чергу, уможлиблює нарощення високо-технологічного імпорту для модернізації національної виробничої бази; (7) динамічно зростаюча віддача від ефекту масштабу, зміна структури експорту (особливо в Малайзії, Таїланді та Індонезії, де на початковому етапі переважав сировинний експорт) позитивно впливали на темпи економічного зростання; (8) експортоорієнтована стратегія стимулює більший притік ПІІ порівняно із політикою імпортозаміщення; (9) геополітичні чинники детермінують відмінності в інтенсивності притоку ПІІ в азіатському регіоні.

Існують суттєві національні відмінності у способах просування експорту, підвищення його технологічності з метою стимулювання модернізації національної економіки в умовах форсованої індустріалізації. Серед них виокремлюємо такі: (1) селективний імпорتنний тарифний захист для стимулювання продажів на внутрішньому ринку, доходи від яких частково спрямовуються для перехресного субсидування експорту (Китай, Республіка Корея); (2) доступність кредитів для експортерів, що уможлиблює нарощення експорту продукції (всі азіатські країни); податкові пільги для інвесторів у вигляді податкових канікул або пільг для стимулювання прискореної амортизації (всі азіатські країни); (3) використання системи прямого контролю в тих секторах, де надавались пільги на отримання ліцензій експортерам або на імпорт технологій (Республіка Корея, Китай); (4) форсоване фінансування компаній-«чемпіонів» (Республіка Корея, Китай); (5) надання субсидій на будівництво інфраструктурних об'єктів, а також Зон експортної переробки (Малайзія, Таїланд, Китай); (6) стимулювання НДДКР у державних інститутах із врахуван-

ням потреб форсованої індустріалізації; (7) для розвитку інноваційного та наукового потенціалу надання податкових пільг для реалізації приватних ініціатив у сфері НДДКР (Республіка Корея, Китай, Сінгапур); (8) використання інструментів політики регуляторної конкуренції, зокрема, "перегонів по низхідній", що передбачало впровадження системи адміністративного контролю за динамікою реальної заробітної плати (Республіка Корея, Китай, Малайзія) або за рахунок субсидування заробітної плати (програми державного житлового будівництва у Сінгапурі).

ВИСНОВКИ

Успіх у реалізації окреслених політик задля здійснення форсованої модернізації економіки, залежав від: інституційного підґрунтя; часових рамок; стимулювання внутрішньої конкуренції за обмежені фінансові ресурси. Республіка Корея зазвичай розглядається як зразок успішності реалізації моделі східно-азіатської промислової політики. Свідомо обмежений за часом характер підтримки, яка надавалась компаніям (як, зокрема, в межах спеціального імпортного тарифного захисту для розвитку молодих галузей промисловості), став тригером для підвищення конкурентоспроможності та продуктивності. Уряди свідомо стимулювали конкурентну боротьбу за обмежені ресурси допомоги, як це було передбачено системою експортного таргетування в Республіці Корея або конкурсним відбором під назвою "вимоги до продуктивності" у Тайвані, де доступ до дефіцитних ліцензій або пільгових кредитів надавався в обмін на досягнення конкретних показників нарощення експортних продажів.

Для стимулювання економічного розвитку уряд має реалізовувати політику, спрямовану на трансформацію структури вітчизняного виробництва та експорту з урахуванням новітніх трендів світової економічної кон'юнктури, що вимагає динамічних адаптацій торговельних режимів. Політика, необхідна для початку індустріалізації, така як імпортозаміщення, не підходить для її продовження, коли необхідно перейти до експортоорієнтованого економічного зростання, щоб розширити виробництво та підвищити його ефективність. У Кореї та Тайвані державні стратегії індустріального розвитку і торговельної політики змінювалися кожні чотири роки, щоб максимально використовувати наявний ресурсний (сировинний, фінансовий, технологічний, інноваційний, людський) потенціал.

Література:

1. Abdullahi K.T., Phiri J. Study on the Rise of China as a Dangerous Superpower. 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/330543814_Study_on_the_Rise_of_China_as_a_Dangerous_Superpower/citations
2. Abhyankar R. The Government of India's Role in Promoting Innovation through Policy Initiatives for Entrepreneurship Development. 2014. URL: <https://timreview.ca/article/818>
3. Bu M. China in 2020: A New Type of Superpower. 2015. URL: <http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt127wj9.1>
4. Childs J. Geography and resource nationalism: a critical review and reframing. *The Extractive Industries and Society*. 2016. Vol. 3 (2). P. 539—546.
5. Clift B., Woll C. Economic patriotism: reinventing control over open markets. *Journal of European Public Policy*. 2012. Vol. 19 (3). P. 307—323.
6. Dellios R. China: The 21st Century Superpower? 2005. URL: <https://www.casaasia.es/pdf/9200595422AM1127202862621.pdf>
7. Isham J., Woolcock M., Pritchett L., Busby G. The Varieties of Resource Experience: Natural Resource Export Structures and the Political Economy of Economic Growth. *The World Bank Economic Review*. 2005. Vol. 19 (2). P. 141—174.
8. Gylfason T., Zoega G. Inequality and Economic Growth: Do Natural Resources Matter? 2003. URL: https://www.researchgate.net/publication/4811896_Inequality_and_Economic_Growth_Do_Natural_Resources_Matter
9. Secchi C., Belladonna A. Infrastructure in a Changing World: Trends and Challenges. Milan: Ledizioni, 2020. 216 p. URL: https://www.ispionline.it/sites/default/files/pubblicazioni/ispi_report-infrastructure_2020.pdf
10. Кіндзерський Ю. Структурна політика в контексті всеохоплюючої індустріалізації: виклики і пріоритети. Соціально-гуманітарні дослідження та інноваційна освітня діяльність: Матеріали II міжнародної наукової конференції (м. Дніпро, 26—27 червня 2020 р.). Дніпро: СПД "Охотник", 2020. С. 203—207.
11. Кіндзерський Ю. Контраверсійність політики індустріальних трансформацій в Україні в контексті досягнення цілей інклюзивності. Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції. Київ: "Компрінт", 2020. С. 19—22.
12. Кіндзерський Ю. Деіндустріальні трансформації в Україні: інституційні передумови виникнення та подолання. *Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління. Глобальні економічні виклики та можливості у цифрову епоху: Матеріали I Міжнародного економічного форуму*. Київ, 2019. Вип. I. Ч. I. С. 40—41.
13. Pan A., Feng S., Hu X., Li Y. How environmental regulation affects China's rare earth export? *PLoS ONE*. 2021. Vol. 16 (4). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0250407>
14. Стадвелл Д. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу. Київ: Наш Формат, 2017. 448 с.
15. Іващенко О.А., Резнікова Н.В. Еволюція форм економічної експансії: неопротекціонізм як інструмент глобального домінування. *Економіка та держава*. 2016. № 4. С. 4—8.
16. Резнікова Н.В. Економічні виклики неозалежності: конфлікт інтересів в умовах глобальної взаємодії. *Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право*. 2013. № 1. С. 181—187.
17. Резнікова Н.В. Теоретико-методологічні засади визначення економічної залежності в умовах двополярного зонування світової економіки. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2012. № 4 (63). С. 38—42.
18. Reznikova N., Bulatova O., Panchenko V. The policy of economic nationalism: from origins to new variations of economic patriotism. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4 (4). P. 51—59.
19. Панченко В.Г., Резнікова Н.В. Регіональні торговельні угоди як інструмент політики економічного патріотизму в контексті інтеграційного неопротекціонізму. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 15 (Ч. 2). С. 67—71.
20. Панченко В.Г., Резнікова Н.В. Неопротекціонізм як інструмент усунення внутрішньої суперечності лібералізму. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5781>
21. Панченко В. Г. Глобальні виміри неопротекціонізму: теорія і практика. Київ: Аграр Медіа Груп, 2018. 618 с.
22. Панченко В.Г., Резнікова Н.В. Політика економічного націоналізму: від витоків до нових варіацій економічного патріотизму. *Економіка і держава*. 2017. № 8. С. 4—8.
23. Резнікова Н.В., Панченко В.Г. Методологічні засади економічного націоналізму. *Економіка і держава*. 2017. № 7. С. 4—8.
24. Панченко В. Г. Форми прояву неопротекціонізму в політиці економічного патріотизму: аналіз сучасного досвіду розвинених

країн у стимулюванні економічного зростання. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 4. С. 27—32.

25. Панченко В.Г. Економічний патріотизм в політиці США та ЄС: стимулювальний потенціал неопротекціонізму. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. 2017. Вип. 14. С. 140—148.

26. Warwick K. Beyond industrial policy: Emerging issues and new trends. 2013. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Beyond-industrial-policy-Emerging-issues-and-new-Warwick/83b79499f83b737d975b811b85cf7240c4e0c5e0>

27. Digital Infrastructure Policy and Regulation in the Asia-Pacific Region. 2019. URL: https://www.itu.int/en/ITU-D/Regional-Presence/AsiaPacific/SiteAssets/Pages/Events/2019/RRITP2019/ASP/ITU_2019_Digital_Infrastructure_28Aug2019FNL.pdf

28. Takeyama, Y. Reform of State Owned Enterprises: A Big Challenge to the Vietnamese Economy. 2018. URL: http://www.iima.or.jp/Docs/newsletter/2018/NL2018No_12_e.pdf

References:

1. Abdullahi, K.T. and Phiri, J. (2019), "Study on the Rise of China as a Dangerous Superpower", available at: https://www.researchgate.net/publication/330543814_Study_on_the_Rise_of_China_as_a_Dangerous_Superpower/citations (Accessed 6 Ap 2024).

2. Abhyankar, R. (2014), "The Government of India's Role in Promoting Innovation through Policy Initiatives for Entrepreneurship Development", available at: <https://timreview.ca/article/818> (Accessed 5 Ap 2024).

3. Bu, M. (2015), "China in 2020: A New Type of Superpower", available at: <http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt127wj9.1> (Accessed 5 Ap 2024).

4. Childs, J. (2016), "Geography and resource nationalism: a critical review and reframing", *The Extractive Industries and Society*, vol. 3 (2), pp. 539—546.

5. Clift, B. and Woll, C. (2012), "Economic patriotism: reinventing control over open markets", *Journal of European Public Policy*, vol. 19 (3), pp. 307—323.

6. Dellios, R. (2005), "China: The 21st Century Superpower", available at: <https://www.ca-saasia.es/pdf/9200595422AM1127202862621.pdf> (Accessed 5 Ap 2024).

7. Isham, J. Woolcock, M. Pritchett, L. and Busby, G. (2005), "The Varieties of Resource Experience: Natural Resource Export Structures

and the Political Economy of Economic Growth", *The World Bank Economic Review*, vol. 19 (2), pp. 141—174.

8. Gylfason, T. and Zoega, G. (2003), "Inequality and Economic Growth: Do Natural Resources Matter", available at: https://www.researchgate.net/publication/4811896_Inequality_and_Economic_Growth_Do_Natural_Resources_Matter (Accessed 6 Ap 2024).

9. Secchi, C. and Belladonna, A. (2020), "Infrastructure in a Changing World: Trends and Challenges", available at: https://www.ispionline.it/sites/default/files/publicazioni/ispi_report-infrastructure_2020.pdf (Accessed 7 Ap 2024).

10. Kindzers'kyy, Yu. (2020), "Structural policy in the context of inclusive industrialization: challenges and priorities", *Materialy II Mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi. Sotsial'no-humanitarni doslidzhennya ta innovatsiyina osvityna diyal'nist'* [Proceedings of the II International Scientific Conference. Socio-humanitarian research and innovative educational activities], SPD "Okhotnyk", Dnipro, Ukraine, pp. 203—207.

11. Kindzers'kyy, Yu. (2020), "Controversy of the policy of industrial transformations in Ukraine in the context of achieving the goals of inclusiveness", *Zbirnyk tez mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi. Natsional'ni ekonomichni stratehiyi rozvytku v hlobal'nomu sere-dovyshchi* [Proceedings of the international scientific-practical conference. National economic development strategies in the global environment], Komprint, Kyiv, Ukraine, pp. 19—22.

12. Kindzers'kyy, Yu. (2019), "Deindustrial transformations in Ukraine: institutional prerequisites for the emergence and overcoming", *Materialy I Mizhnarodnoho ekonomichnoho forumu. Ekonomika. Finansy. Biznes. Upravlinnya. Hlobal'ni ekonomichni vyklyky ta mozhlyvosti u tsyfrovu epokhu* [Proceedings of the First International Economic Forum. Economy. Finances. Business. Management. Global Economic Challenges and Opportunities in the Digital Age], Kyiv, Ukraine, vol. 1 (1), pp. 40—41.

13. Pan, A. Feng, S. Hu, X. and Li, Y. (2021), "How environmental regulation affects China's rare earth export", *PLoS ONE*, vol. 16 (4), available at: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0250407> (Accessed 9 Ap 2024).

14. Stadvell, D. (2017), *Chomu Azii vdalosia. Uspikhy i nevdachi najdynamichnishoho rehionu svitu* [Why Asia succeeded. Successes and failures of the most dynamic region of the world], Nash Format, Kyiv, Ukraine.

15. Ivashchenko, O. and Reznikova, N. (2016), "Evolution of economic expansion forms: neo-protectionism as an instrument for global dominance", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 4—8.

16. Reznikova, N. (2013), "Economic challenges of independence: conflict of interest in the context of global interaction", *Development strategy of Ukraine. Economics, sociology, law*, vol. 1, pp. 181—187.

17. Reznikova, N. (2014), "Theoretical and methodological principles of determining economic dependence in the conditions of bipolar zoning of the world economy", *Foreign trade: economics, finance, law*, vol. 4, no. 63, pp. 38—42.

18. Reznikova, N., Bulatova, O. and Panchenko, V. (2018), "The policy of economic nationalism: from origins to new variations of economic patriotism", *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 4 (4), pp. 51—59.

19. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2017), "Regional trade agreements as an instrument of economic patriotism policy in the context of integration neo-protectionism", *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, vol. 15 (2), pp. 67—71.

20. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2016), "Neo-Protectionism as an Instrument for Eliminating the Internal Contradiction of Liberalism", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/'op=1&z=5781> (Accessed 7 Ap 2024).

21. Panchenko, V. (2018), *Hlobal'ni vymiry neoprotektsionimu: teoriya i praktyka* [Global dimensions of neoprotection: theory and practice], Agrar Media Group, Kyiv, Ukraine.

22. Panchenko, V. and Reznikova, N. (2017), "The policy of economic nationalism: from origins to new versions of economic patriotism", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 8, pp. 4—8.

23. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2017), "Methodological principles of economic nationalism", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 4—8.

24. Panchenko, V. (2018), "Manifestations of neo-protectionism in the policy of economic patriotism: analysis of contemporary practices of developed countries in stimulating economic growth", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 4, pp. 27—32.

25. Panchenko, V. (2017), "Economic patriotism in US and EU policy: the stimulating potential of neo-protectionism", *Bulletin of Mariupol State University. Series: Economics*, vol. 14, pp. 140—148.

26. Warwick, K. (2013), "Beyond industrial policy: Emerging issues and new trends", available

at: <https://www.semanticscholar.org/paper/Beyond-industrial-policy-Emerging-issues-and-new-Warwick/83b79499f83b737d975b811b85cf7240c4e0c5e0> (Accessed 9 Ap 2024).

27. ITU (2019), "Digital Infrastructure Policy and Regulation in the Asia-Pacific Region" available at: https://www.itu.int/en/ITU-D/Regional-Presence/AsiaPacific/SiteAssets/Pages/Events/2019/RRITP2019/ASP/ITU_2019_Digital_Infrastructure_28Aug2019FNL.pdf (Accessed 7 Ap 2024).

28. Takeyama, Y. (2018), "Reform of State Owned Enterprises: A Big Challenge to the Vietnamese Economy", available at: http://www.iima.or.jp/Docs/newsletter/2018/NL2018No_12_e.pdf (Accessed 8 Ap 2024).

Стаття надійшла до редакції 03.05.2024 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
(Наказ Міністерства освіти і науки України
№ 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292